

УДК 37.014

Н.І. ЛІСОВА

**Солідарна відповідальність за
духовно-моральну сферу**

Н.І. ЛІСОВА,

кандидат педагогічних наук,

проректор КНЗ «Черкаський обласний

інститут післядипломної освіти

педагогічних працівників», м. Черкаси

lisova2009@gmail.com

Виховання особистості, розвиток її духовної сфери та утвердження цінностей є одним із пріоритетних завдань загальної середньої освіти. Розвиток духовної сфери учня вивчають науковці, педагоги, психологи, управлінці, словом, всі ті громадяни, які не байдужі до реалізації цього

завдання. Погоджуємося із тими, хто пропонує розглядати рівень сформованості духовно-моральних якостей та суспільно-значущих цінностей як один із показників якості освіти у нашій державі, зокрема загальної середньої освіти. Така ситуація потребує від держави, органів державного управління освітою та місцевого самоврядування виконання певних конкретних заходів, цільових програм, спрямованих на реальне практичне втілення задекларованих у законодавчих документах України питань морально-етичного виховання сучасного покоління учнів, долучення їх до національних і загальнолюдських цінностей.

Ще в 1999 році було підписано угоду про співробітництво між Смілянським міським виконавчим комітетом та Фондом сприяння розвитку християнської культури і освіти «Добро». За цей час створено на базі позашкільного закладу (Будинку дитячої та юнацької творчості) Центр

духовно-моральної культури дітей та молоді «Духовні джерела». Психолого-педагогічна ідея Центру полягає в інтеграції цілей виховного впливу, різних методів і форм виховання з метою створення цілісного духовно-культурного простору для життєтворчості дитини - її духовного самопізнання, самовизначення, самореалізації, наповнення процесу формування духовності реальним змістом - особистісно зорієнтованого, розвивального, толерантного, діалогічного і психологічно безпечного, емоційно і культурно насиченого, організованого за законами Добра і Краси.

Педагогічним колективом будинку дитячої та юнацької творчості (директор А.М. Пономаренко), навчально-виховного Центру духовно-моральної культури дітей і молоді «Духовні джерела» (завідувачка Т.Ю. Арчибасова) визначено конкретні цілі, а саме:

- задоволення додаткових освітніх потреб у сфері оволодіння духовною культурою;
- збагачення духовних інтересів, потреб, цінностей, поглядів і переконань;
- формування здорового способу життя, життєвої компетентності молоді та її відповідальності за власний моральний вибір;
- профілактика девіантної поведінки.

Завдання:

- створення оптимальних психолого-педагогічних умов для особистісної пізнавальної діяльності і вирішення світоглядних питань, а також самовизначення, самореалізації, саморозвитку і самовдосконалення дітей і молоді в інтелектуальній, морально-етичній, естетичній, творчій і духовній сферах;
- ознайомлення дітей, молоді, їхніх батьків, педагогів міста з християнською культурою: музикою, живописом, літературою,

міфологією, етикою як ціннісними структурними складовими загальнолюдської культури;

- допомога підростаючому поколінню смілян та сім'ям у соціалізації особистості на засадах загальнолюдської моралі;

- виховання в молоді прагнення примножувати культурні і духовні цінності.

Очікуваний результат - усвідомлення учнем власного шляху до вершин духовності, де чільне місце займають морально-етичні цінності; позитивні, гуманістичні зміни в його поведінці та образі життя; прийняття як власних загальнолюдських етичних принципів життя в суспільстві; набуття конкретних морально-етичних знань, умінь і навичок їх застосовувати.

Роботу Центру «Духовні джерела» організовано за такими напрямками: освітній, просвітницький, психолого-педагогічний, соціально-педагогічний, художньо-творчий, інформаційно-аналітичний та науково-методичний.

Освітній напрям охоплює впровадження наскрізних програм; організацію гуртків, секцій, студій, клубів відповідно до визначеної мети і завдань Центру, запитів вихованців та їхніх батьків; створення і апробацію експериментальної навчальної програми «Етика на засадах християнських моральних цінностей»; роботу клубу «Ерудит», на заняттях якого діти ознайомлюються з Біблією, основами християнської етики. Мета і зміст наскрізних програм «Основи моралі і духовності», «Естетика», «Психологія духовності» обумовлені необхідністю навчати вихованців позашкільних навчальних закладів з курсів, що стануть основою базової (інтелектуальної, естетичної, психологічної, морально-етичної і духовної) культури особистості. Принцип «наскрізності» передбачає впровадження названих програм у роботу всіх навчальних і дозвіллевих програм Будинку дітей дитячої та юнацької творчості. Це

дає можливість адміністрації об'єднати зусилля всіх структурних підрозділів позашкільного навчального закладу у формуванні морально-духовної культури, педагогам - відчутти себе частиною спільного виховного процесу, вихованцям - осмислити власний досвід практичної, творчої діяльності та досвід міжособистісних стосунків і формувати системні підходи до самовизначення та самореалізації.

Просвітницький напрям роботи залучає дітей, батьків та педагогів до участі у пізнавальних конкурсно-розважальних та ігрових програмах і заходах до Дня матері, Дня сім'ї, Дня міста, у проведенні свят рідної мови, народно-християнського календаря, тематичних екскурсій, зустрічей у дитячому клубі-кафе культури Центру творчого дозвілля. Уже створено спеціальні теле- і радіопрограми, фільми морально-етичної, історико-культурної проблематики, тематичні публікації у газеті Співки

дитячих та юнацьких організацій «Сміляночка»; розроблено методичні рекомендації з особистісно зорієнтованого навчання дітей у позашкільному закладі. Активно працює клуб «Грані» для батьківської громадськості з питань формування морально-духовної культури в сім'ї. Центр «Духовні джерела» тісно співпрацює з культурно-просвітницьким центром «Світанкова зоря», за підтримки якого постійно проводяться виставки комп'ютерних репродукцій шедеврів світового мистецтва.

Значимим є психолого-педагогічний напрям роботи. Розроблено пакет матеріалів для діагностики та самодіагностики, впроваджено наскрізну програму «Психологія духовності», систематичним є проведення тренінгів з питань життєвої компетентності («Я досягну успіху без шкідливих звичок», «Навчись говорити «НІ!»»), консультативна допомога молоді та сім'ям. Позитивні відгуки маємо від батьківської

громадськості про соціально-педагогічний напрям роботи. Це і соціальний патронаж, робота з попередження девіантної поведінки дітей та молоді, реалізація комплексних програм «За здоровий спосіб життя», консультації психологів та педагогів, індивідуальна робота за проектом «Діалог», освітньо-профілактичним проектом «Рівний-рівному»; благодійні акції «Час творити добро», «Ветеран живе поруч», «Дім без самотності» тощо. З великим інтересом діти включаються у творчу діяльність з примноження культурних надбань, в організацію та проведення тематичних творчих конкурсів, фестивалів, мистецьких заходів (виставки «До всіх народів через усі віки», «Писанка мальована», «Різдвяна листівка», «Барви рідного краю», мистецькі вітальні «Разом до прекрасного й високого», вистави дитячого театру «Мікс», концерти художнього відділу).

Центром систематично вивчаються запити дітей, батьків та педагогів у сфері додаткової освіти. Здійснюється програмово-методичне забезпечення навчально-виховного процесу (створення наскрізних програм, розробка методичних рекомендацій); з метою підвищення професійної майстерності педагогічних працівників створено постійно діючий семінар-практикум «Духовність як головний орієнтир педагогічної діяльності, смислоутворюючий фактор навчально-виховного процесу та його результат»; надається інформаційна та методична допомога іншим освітнім установам у проведенні науково-практичних, методичних семінарів, створенні банку тематичних відеоматеріалів; здійснюється моніторинг інтелектуального та психологічного розвитку, динаміки, інтересів і запитів, навчальних, творчих, спортивних,

особистісних досягнень, рівня вихованості та культури дітей.

За словами Т.Ю. Арчибасової, завідувачки Центру, для того, щоб уникнути дискредитації високих етичних понять, ідей та принципів «словесним», декларативним, щоб проголошені моральні імперативи набували в дітей та підлітків суб'єктивної цінності, глибокого життєвого сенсу, ставали дієвим регулятором поведінки, педагогічному колективу необхідно орієнтуватися на діяльнісний підхід, спрямований на розвиток мотиваційно-емоційної сфери учнів та сфери спілкування. Це забезпечується використанням таких форм і методів роботи, які б відповідали потребам особистості та сприяли розкриттю і розвитку її талантів, духовно-моральних, емоційних, розумових та фізичних здібностей, та інтерактивних методик і технологій щодо превенції негативних явищ у молодіжному середовищі.

Яка ж роль міської виконавчої влади у вирішенні окреслених завдань? Рішенням виконавчого комітету створено координаційну раду з питань освіти і науки, культури і молодіжної політики, основними цілями якої є співпраця з постійними комісіями міської ради щодо формування механізму управління, спрямованого на співробітництво з громадськими організаціями, об'єднання міської громади в інтересах дітей, їх духовно-морального розвитку, побудови системи виховної діяльності як сфери солідарної відповідальності усього дорослого населення міста. Формою активного обговорення окреслених проблем, прийняття рішень, вироблення рекомендацій є спільні засідання координаційної ради і постійних комісій міської ради, «круглі столи» з різними учасниками, вивчення громадської думки інформаційно-аналітичною групою міськвиконкому та висвітлення в місцевій газеті «Сміла», на телестудії «Тясмин».

Напрацювання активно обговорюються на засіданнях виконавчого комітету, приймаються рішення щодо затвердження заходів, місцевих програм основних напрямів розвитку освіти. Досвід показує, що в сучасних умовах така цілеспрямована співпраця владних структур і педагогічних колективів із залученням громадськості дає свій позитивний результат.

Налагоджено прямий та зворотній зв'язок міської влади і системи освіти через громадські збори міста, зустрічі жителів мікрорайонів з інформаційними групами міськвиконкому. Які б форми роботи не проводились - в полі зору залишаються обов'язково питання профілактики дитячої бездоглядності, допомоги неповнолітнім у налагодженні родинних та громадських стосунків, морально-етичного та патріотичного виховання молоді. І з цих питань позитивний результат маємо від діяльності позашкільних закладів. А тому ми не тільки зберегли мережу цих закладів, а й

розширили, створивши позашкільні заклади «Берегиня» та «Родинний дім» у нових мікрорайонах міста, підтримуємо їхню діяльність - інноваційну за характером, особистісно зорієнтовану - за педагогічними технологіями, інтерактивну - за формами роботи. Роботу позашкільних закладів, навчально-виховного Центру духовно-моральної культури дітей і молоді «Духовні джерела» представлено на методичному семінарі для завідувачів міськими та районними відділами освіти і завідувачів методичними кабінетами, семінарі-практикумі заступників міських голів та голів районних державних адміністрацій Черкаської області «Створення цілісного виховуючого соціокультурного середовища — умова формування духовності молоді», обласній виставці «Освіта Черкащини», в «Педагогічному віснику» — журналу Черкаського обласного інституту післядипломної освіти педагогічних працівників.

Література

1. Бех І.Д. Цінності як ядро особистості / І.Д.Бех // Цінності освіти і виховання : науково-методичний збірник / за заг. ред. О.В. Сухомлинської. – К., 1997. – С. 8–11.
2. Богуш А.М. Дефініції "духовність" і "моральність" в аспекті національного виховання в Україні / А.М. Богуш // Морально-духовний розвиток особистості в сучасних умовах : збірник наукових праць. – К., 2000. – Кн.1. – С.18–23.
3. Сухомлинський В.О. Про стан теорії і практики виховання в освітньому просторі України / В. О. Сухомлинський // Збірник наукових праць Полтавського педагогічного інституту ім. В.Г.Короленка. – Полтава, 1999. – Вип.1(5). – (Серія "Педагогічні науки"). – С. 4–13.

Лисовая Н.И.

СОЛИДАРНАЯ ОТВЕТСТВЕННОСТЬ ЗА ДУХОВНО-ПРАВСТВЕННУЮ СФЕРУ

В статье автор раскрывает деятельность городского исполнительного комитета, учебных

заведений и общественной организации - Всеукраинского фонда содействия развитию культуры и образования «Добро», которые стали партнерами в создании новых форм работы по духовно-нравственному воспитанию детей и учащейся молодежи в малом городе.

Lisova N.

**JOINT RESPONSIBILITY
FOR SPIRITUAL-MORAL SPHERE**

In the article the author discloses the activities of the city executive committee, educational institutions and a public organization - the All-Ukrainian Foundation for the Promotion of the Development of Culture and Education "Dobro", which became partners in creating new forms of work on the spiritual and moral upbringing of children and young people in a small city.

Key words: executive committee, fund, partnership, responsibility, spiritual and moral education.